

U spomen žrtava grobišta Ksajpa kod Čakovca

Danas je naselje Šenkovec od Čakovca udaljeno tek kojih stotinjak metara, a uspostavom Varaždinske biskupije tu je, nedaleko središta Međimurske županije osnovana i župa. Većina Hrvata i poznavatelja ratnih i poratnih prilika u Hrvatskoj smatra, pošto je Međimurje za vrijeme rata bilo pod okupacijom Mađara, dakle tu nisu na vlasti bile ustaše, da je ta najsjevernija Županija bila „pošteđena“ poratnih partizansko-komunističkih ubojstava i progona, a pošto su istraživanja tih zlodjela i masovnih ubojstava izostala i od „službenih povjesničara“, koji su iz poreza plaćeni na utvrđivanje i promicanje istine, većina stanovnika Međimurja i Hrvatske smatrala je da se tu masovna ubojstva i likvidacije nisu događale. Sustavno obilježavanje masovnih stratišta u Međimurju, i u Varaždinskoj županiji, započinje tek nakon osnivanja Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava 2000-te godine, tj. nakon prestanka rada, po Saboru Republike Hrvatske, osnovane Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, a u proteklih deset godina članovi Društva spomen križevima obilježili su desetak grobišta na kojima se redovito priređuju i sjećanja i mise zadušnice. Doprinos obilježavanju grobišta dala je i udruga Hrvatski domobran, ponegdje i lokalne vlasti, a poneke su postavile i župe, Križovljan, Vinica, Donja Voća, Višnjica, Margečan,

1918. godine Međimurje je bilo pod mađarskom vlašću koja je neviđenim terorom zlostavljala međimurske seljake, a od mađarske vojske u tim je nemirima likvidirano stotinjak stanovnika Međimurja. U Povijesti Kotoribe, dr. Juraj Kolarić navodi „*Nedužna međimurska krv potekla je tih dana i u drugim međimurskim selima. Palo je više od stotinu žrtava*“ (dr. Juraj Kolarić – Povijest Kotoribe – strana 98- – izdala župa Kotoriba 1992. godine – u povodu 200. obljetnice utemeljenja župe – 1989) . Da bi Međimurje i Međimurce izbavila od progona i ubojstva ostaci Hrvatske vojske, preostale nakon prvog svjetskog rata formiraju dobrovoljačke odrede i protjeruju, 24. prosinca 1918. godine Mađare iz ove Županije. Zapovjedništvo u tim borbama vodio je vojskovođa Slavko Kvaternik i pukovnik Dragutin Perko, rođen u Varaždinu 1875. godine. „*Za sudbinu načelnika Glavnog stožera vojske Narodnog vijeća potpukovnika Slavka Kvaternika vrlo rano se saznalo. Kao jednog od tvoraca Nezavisne Države Hrvatske, Kvaternika su saveznici 1945. predali tadašnjim partizanskim vlastima koje su ga osudile na smrt i strijeljale. ... što se tiče potpukovnika Perka, koji je živio u Varaždinu gdje se zbog poznavanja njemačkog i mađarskog jezika bavio prevoditeljstvom Ubrzo nakon ulaska partizana u Varaždin, 7. svibnja 1945, Perko je bio uhićen, nakon toga brzo suđen i još brže strijeljan, 15. srpnja 1945.*“ (– prof dr. Zvonimir Bartolić u HKK-2001- strana 49 – 53). I tako su 1945. godine likvidirani zapovjednici oslobađanja Međimurja. Postoji vjerojatnost da je u tim borbama, 1918. godine stradao i brat moje bake Marije Grmec rođ. Hutinski, naime brat Franjo Hutinski vratio se iz rata ali su morali natrag ići odakle se nije vratio, brat mu *Antun Hutinski, rođen 1893, poginuo je 28. kolovoza 1917 u Sloveniji, a pokopan je u Ljubljani 31. kolovoza* (franjo talan – Politički zatvorenik - broj 191, veljača 2008 – strana 24). Vjerujem da će se o tim danima s vremenom pronaći i kakav pisani trag u Arhivu, a kako je poznato da su u toku rata i poraća na „oslobođenom“ partizanske postrojbe često vršile likvidacije bez suda, te su se presude pisale nakon što se ustanovilo da određeni zatvorenici više nisu u zatvoru, ili da ih više nema na životu. Tako je iz svjedočenja poznato da je iz varaždinskog zatvora na Petrovo 1945. godine odvedena grupa zatvorenika i likvidirana na grobištu Drvarićeva šumi, na predjelu Dugi vrh kod naselja Tužno u općini Vidovec, desetak kilometara od Varaždina, a pokraj mjesta pogubljenja pronađene su 24 komada žice kojima su žrtve međusobno bile vezane, dva po dva.

Na području Međimurja danas su evidentirane četiri lokacije masovnih grobišta.
Grobište Ksajpa

Tu se već tradicionalno se na drugu subotu mjeseca srpnja na održava komemoracija i sjećanje na žrtve koje su u poratnom razdoblju 1945. godine tu poubijane, a koje su uglavnom dovožene iz zatvora koje je poratna komunistička vlast smjestila u starom gradu Zrinskih u Čakovcu. Uglavnom su tu poubijane osobe koje su za vrijeme mađarske okupacije obnašale bilo kakovu funkciju u Međimurju, a u revnosti ubijanja pobornici komunističke poslušnosti ubili su i brojne utjecajne i ugledne ljude koji su svojim stavovima i ponašanjem zalagali za očuvanje kršćanske i kulturno-povijesne tradicije Međimurja. Da bi nekoga „narodna vlast“ likvidirala dovoljno ga je

bilo proglasiti „mađaronom“ i suradnikom okupatora, a uz konfiskaciju imovine obično je uslijedilo šikaniranje obitelji koja je kao „ožigosana“ ostajala bez ikakvih prava. Kao neprijatelji naroda nisu mogli dobivati pomoć od UNRe i sličnih organizacija, a šikaniranja....

Grobište Repova šuma Štrigova nastalo je u progonima i ubojstvima Udbe 1947. godine i posljednje je masovno stratište nastalo na području Međimurja i Sjeverne Hrvatske. Tu je u progonima stanovništva i uklanjanju nevinih ljudi koji su svojim ponašanjem i držanjem vlastodržcima predstavljali, uglavnom izmišljenu opasnost, poubijano tridesetak ljudi iz Štrigove i okolice, a kako su uz likvidacije obično uslijedile i konfiskacije imovine kojima je raspolagala vlast, to je obično bio dodatni motiv za izmišljanje „narodnih neprijatelja“.

Grobište Leš Kotoriba spomen križem je obilježeno 12. srpnja 2009. godine, a podatke o stratištu članovi Društva dobili su od domaćih svjedoka i novinskih članaka koji su na to ukazivali. Tako u već spomenutom članku u HKK-2001 godine prof Bartolić piše: - U Međimursko županiji do sada je obilježeno samo stratište u Štrigovi, dok su brojna stratišta u okolici Čakovca ostala neidentificirana. Isto tako su neidentificirana ostala stratišta pri Trnovcu (grobište Sep – Gornji Hrašćan op ft) i u neposrednoj blizini željezničkog kolodvora u Kotoribi. Detaljno izvješće o ovogodišnjoj komemoraciji već se nalazi na stranici Pieteta.

Grobište Gornji Hrašćan

Na ovo grobište žrtve su potkraj mjeseca lipnja i u kasnijem razdoblju dovožene iz smjera Varaždina, pretežno u noćnim satima i tu ubijane i pokapane u rovove preostale iz Drugog svjetskog rata. Prema izjavama svjedoka poznato je nekoliko lokacija, a ekshumacija izvršena kod rekonstrukcije nasipa, na najzapadnijem dijelu, prema Trnovcu, ukazuje na to da su tu ubijene i starije osobe i civili. Naime kod iskapanja pronađene su civilne cipele, a plombe na zubima upućuje da se radilo i o starijoj osobi koja je mogla platiti tu vrstu usluge. Kako su na grobištu, kod ekshumacije, pronađeni ostaci vojničkih i potpuno cijele civilne cipele i 2 komada prstena, češljevi, ogledalo žice kojom su žrtve bile vezane, žlice, porcije, gumbi civilni i oni s vojničkih odora, čahure od metaka, može se slobodno konstatirati da su tu ubijeni i civili i bivši vojnici.

Na žalost zbog korištenja više desetaka teških građevnih strojeva, kao i zbog toga jer radovi kod nailaska na posmrtno ostatke nisu prekinuti došlo je do lomljenja kosti lubanje i sitnijih kostiju što je smanjilo mogućnost utvrđivanja stradanja žrtava.

Komemoracija žrtvama grobišta Ksajpa 2010. godine

Dakle u subotu 10. srpnja 2010. u Šenkovcu kod župne crkve Svete Jelene okupilo smo se kako bi i se ove godine prisjetili žrtava koje su u poratnim danima Drugog svjetskog rata 1945. godine poubijali pripadnici tek uspostavljene partizansko-komunističke vlasti.

Nakon okupljanja krenuli smo do spomen križa na grobištu Ksajpa. Hrvatskom himnom odana je počast Domovini, a nakon toga smo se na poziv Željka Štreka, koji je vodio protokol komemoracije, prisjetili svih poginulih i ubijenih. Uslijedilo je polaganje vijenaca i paljenje svijeća. U ime Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava i žrtava komunizma vijenac su položili i svijeće zapalili Josip Kolarić, Franjo Talan, Josip Sermek i Zlatko Pišpek i ostali. U ime udruge Hrvatski domobran ogranak Čakovec vijenac su položili Karolina Blagović i predsjednik Nikola Grahovec, a kod spomen križa vijenac su položili i predstavnici općine Šenkovec. Na komemoraciji su bili i predstavnici Matice Hrvatske, iz Varaždina je bio predsjednik Ernest Fišer, a svijeće su u ime čakovečkog ogranka zapalili predsjednik Stjepan Hranjec i tajnik Tomo Blažeka. Odavanju počasti žrtvama grobišta Ksajpa u Šenkovcu nazočili su i članovi Družbe braća hrvatskog zmaja, Udruge dragovoljaca HOS-a, Milan Pavić i članovi udruge Macelj iz Đurmanca, članovi Odbora za obilježavanje spomen područja vlač Vilim Cecelja iz župe Sveti Ilija, Udruga katoličkih muževa župe Đurmanec, kao i dožupan Međimurske županije Matija Posavec i predsjednik Skupštine županije Petar Novački, koji se prigodnim riječima obratio prisutnima koji je na kraju obraćanja rekao: - izražavam nadu da se takovi zločini više nikad ne dogode, a svim žrtvama neka je laka hrvatska zemlja.

U ime organizatora okupljenima se obratio Josip Kolarić, predsjednik Društva za obilježavanje žrtava komunizma koji je rekao: - Danas smo se okupili ovdje na grobištu Ksajpa kako bi molitvom i i štovanjem iskazali suosjećanje s ljudima koje su nakon Drugog svjetskog rata mučki likvidirali ondašnji komunistički vlastodržci i o kojima se desetljećima nije smjelo govoriti. Što su zgriješili nije pred sudom dokazano, a život su gubili zbog neslaganja s jugo-komunističkim

režimom ili jednostavno zbog drugačijeg mišljenja. Teške su bile te poratne godine za sve stradale ondašnjeg društva. Jednako su stradavali i bili ubijani seljaci, radnici, službenici, svećenici. Brojne su žrtve poratnog razdoblja u Međimurju, preko 700 ubijenih. Tu su četiri masovne grobnice, Repova šuma – Štrigova, Sep – Gornji Hrašćan, Leš Kotoriba i Ksajpa, gdje se sada nalazimo, koje do danas nisu potpuno istražene.

Ljudi u kožnim kaputima dolazili su noću, lupali po prozorima i odvodili odabrane. I tu svaki trag nestaje. Što je ubojstvo bez presude nego li zločin, zločin za koji bi se netko, u ime ondašnje vlasti, trebao ispričati.

Stoga danas s posebnim štovanjem suosjećamo s rodbinom žrtava ljudskog bezumlja i vjerom kako se slično nikada neće ponoviti. Ovaj spomen križ nije podignut da osuđuje one koji su zločin počinili nego da bude podsjećanje živima kako je pravda jedini izvor na kojem se valja napajati. kazao je Kolarić, a Franjo Talan je naglasio da je na području Hrvatske evidentirano preko 900 masovnih stratišta i grobišta, dok ih se na području Varaždinske i Međimurske županije nalazi preko šezdeset te su još potrebna daljnja istraživanja. U svom izlaganju osvrnuo se na netom završeni Peti hrvatski žrtvoslovni kongres, koji je trajao od 18-20. lipnja, na kojem je, zahvaljujući angažiranju prof Zvonimira Šeparovića i članova Hrvatskog žrtvoslovnog društva stotinjak poznavatelja različitih oblika ljudskog stradanja još jednom progovorilo o žrtvama i potrebi očuvanja uspomene na žrtve totalitarnih ideologija, a posljednjeg dana Kongresa progovorilo se i o tragediji Voćina i slatinskog kraja. Za svaku pohvalu su istraživanja koje u Sloveniji provode slovenski znanstvenici Jože Dežman i Mitja Ferenc, koji je govorio o zločinu u Hudoj jami“ i istraživanjima žrtava i grobištima u Sloveniji. Tu su detaljno prikazana istraživanja i tijek ekshumacije žrtava kojima je poratna vlast 1945. godine priredila stravičnu smrt u rudarskim rovovima napuštenog rudnika koji je nakon popunjavanja rovova zarobljenicima zatvoren s desetak pregrada u dužini od stotinjak metara koje su odstranjivane nekoliko mjeseci prije nego se došlo do posmrtnih ostataka žrtava. Tako je rov nakon zatvaranja žrtava, na spomenutih stotinjak metara, zazidan s tri pregrade od opeke, debljine od 0,3 do 0,55 metara, tri pregrade od betona debljine , 0,3; 0,8 i 1,2 metra dvije drvene pregrade različite debljine, a da bi se onemogućio ulazak u rudnik i eventualni izlazak prostor između pregrada popunjavao se jalovinom, na pet mjesta i ilovačom na četiri mjesta. U napuštenom grobištu, rudniku Huda jama istraženi su vodoravni rovovi, a u djelu otvorenih okomitih šahtova koji su dijelom otvoreni i istraženi pronađeno je oko deset posto posmrtnih ostataka žena i djece na temelju dosadašnjih radova i iskapanja pretpostavlja se da je u rudniku bilo umoreno 2500 žrtava, a znanstvenici su pronašli presude kojima su na smrt osuđeni svjedoci koji su na ta poratna zlodjela upozoravali.

Vjerujem da će se i u Hrvatskoj uskoro steći uvjeti za nastavak istraživanja koja su već deset godina zaustavljena, a dok se to ne dogodi na nama je da grobišta obilježavamo i za žrtve se molimo. Još jednom zahvaljujem svima koji ste se odazvali, a pokojnim želim pokoj vječni ma gdje počivali.

Usljedila je molitva koju je predvodio vlč Vladimir Kolarić, a u sjećanju na žrtve grobišta Ksajpa sudjelovao je i zbor župe koji je vodila orguljašica Maja Breban koja je, uz zvukove orgulja pjesmu vodila i pod misom koja je služena u župnoj crkvi.

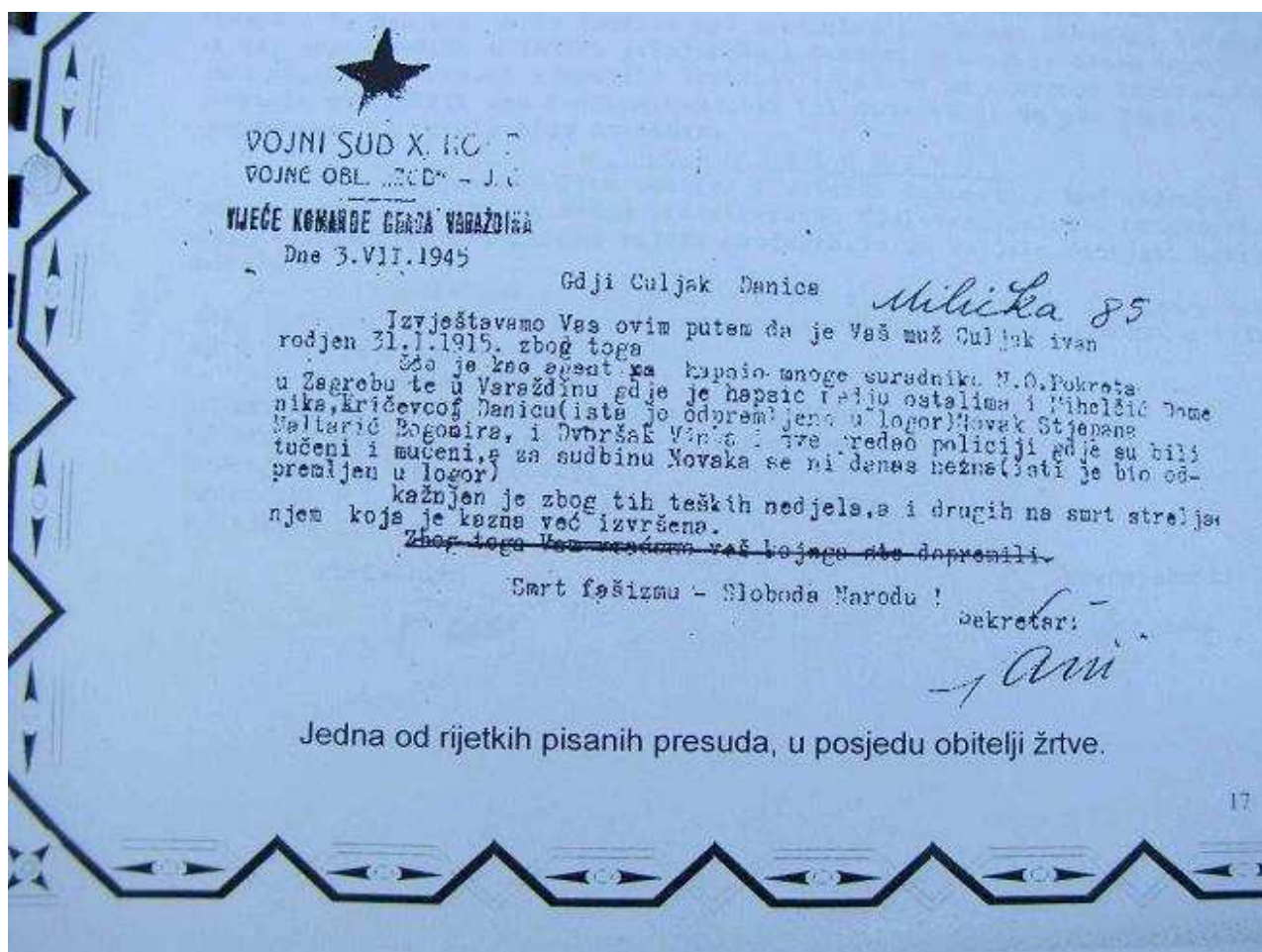
Svakako da raduje činjenica da su komemoraciji i odavanju počasti prisustvovali i predstavnici Općine Šenkovec i Međimurske županije, a nakon mise održano je druženje koje su priredili članovi Društva za obilježavanje grobišta kojim su pomogle Elizabeta Potočnjak i Marija Novak.

Na druženju je istaknuto da se na području Ksajpe godinama vršilo iskapanje gline za tamošnju ciglanu, a sedamdesetih godina jedna lubanja prenesena je u kabinet biologije Treće osnovne škole, te je tako barem taj dio sačuvan, gdje se i danas nalazi,

U neformalnom druženju predstavljen je rad prisutnih udruga, a na susretu su bili Stjepan Varjačić iz udruge Hrvatskih katolički muževa župe sveti Juraj Đurmanec, Franjo i Anica Tušek iz župe Sveto trojstvo Radoboj. Prisutnima se obratio i Zlatko Bacinger, dok je o grobištu i žrtvama Kotoribe govorio Zlatko Pšipek, a u ime obitelji ubijenog djeda Ivana Siladi, koji se iz zatvora koji je bio smješten u dvorcu Zrinskih posljednji put najmilijima riječi oproštaja prije nego će ga ubiti uspio napisati na Petrovo, 29. lipnja 1945. godine, zahvalila je Rozika Vagaj iz župe Sveti Juraj u Trnju. Iz obitelji „nestalog“ Antuna Horvata misi zadušnici prisustvovao je unuk Josip Horvat, a prisutni su upoznati i s nastojanjima koja se poduzimaju kako bi se posmrtni ostaci ekshumiranih žrtava grobišta Sep iz Hrašćana dostojno pokopali.

Zapisao franjo talan – fotografije snimio Blaž talan

Komemoracija za žrtve likvidacija

— Na grobištu kod naselja Tužno u Općini Vidovec i župi Margečan, na Petrovo se okupilo stotinjak ljudi, koji su se prisjetili smaknuća pedesetak žrtava dovedenih iz varaždinskog zatvora 1945. godine. Komemoracija je održana u organizaciji Hrvatskog društva političkih zatvorenika, Podružnica Varaždin, a u uvodnom dijelu je Ljubomir Brdar, predsjednik podružnice pročitao svjedočanstvo Antonije Makaj, koja je poratnih dana bila u varaždinskom zatvoru, u kojem se kaže: »Ujutro oko 2,30 stražari su prozvali imena Stjepan Hršak, Milan Kraus, Ivan Krog, Josip Trstenjak, Šimun Novak, Metel Ožegović te još dosta imena kojih se više ne sjećam. Uskoro su otvorena i vrata naše ćelije iz koje je pozvana barunica Ožegović i Josipa Makar. Vani u dvorištu zatvora začulo se brujanje kamiona koji je uskoro otišao iz zatvorskog kruga,

no već u rano jutro isti kamion se vratio ali bez svojih putnika. « Žrtve su dovezene do ceste koja iz Tužnog vodi prema Črešnjevju te su odvedene do jame koju su vojnici prethodno iskopali, a potom pobijane i plitko zakopane. Kako je kiša isprala tanak sloj zemlje, kojim su bile zatrpane poratna vlast u naselju naredila je nekolicini mještana da pokopaju ubijene jer su ih razvlačile šumske zvijeri, a i zadah raspadajućih leševa širio se do naselja. Tijela su pokopana, a povremeno su na grobu bile zapaljene svijeće. Napravljen je i križ, koji su mjesni komunisti bacili, a blagoslov posljednjeg počivališta ostvaren je tek dolaskom demokracije.

Kod spomen-križa u šumi misu je na grobu žrtava služio Alojz Pakrac, župnik župe Margečan, a pod misom je pjevao zbor župe uz pratnju varaždinske orguljašice Ivane Jaklin. (F. Talan)

glas komuna - 18. 9

